

EN MEMÒRIA DE JESÚS TUSON
(València, 1939-Barcelona, 2017)

Rector de la Universitat de Barcelona

Joan Elias i Garcia

Ha estat un orgull per a la Universitat de Barcelona haver comptat amb tu, Jesús, entre el seu claustre de professors. El llegat de la teva saviesa, del teu bon criteri i de la teva humanitat deixa una petjada pregona en la nostra institució i en el cor dels teus companys i alumnes.

Degà de la Facultat de Filologia de Universitat de Barcelona

Javier Velaza

En nom de la Facultat de Filologia vull expressar les meves condolences pel traspàs del Dr. Jesús Tuson. La seva figura de professor carismàtic, la seva important obra científica i el seu compromís constant amb l'esperit universitari romandran com un exemple a la memòria col·lectiva de la nostra Facultat.

Secció de Lingüística General de la Universitat de Barcelona

Itziar Aduriz Agirre

Agur, estimat Jesús!

Bona persona.

Cordialíssim.

Docent: si vau passar per les seves classes entendreu perquè he triat la paraula.

Erudit.

Familiar.

Gràcies, Jesús!

Humà.

Intel·ligent i injustícia, perquè no tocava que marxés ara.

Jovial.

Kementsu: paraula en basc que vol dir 'fort, robust, enèrgic, vigorós, valent'.

Luxe, d'haver-lo tingut al costat, i Lingüística, la seva passió.

Motlle, el que es va trencar amb ell.

No tenia mai un no.

Organitzat.

Pare i pacient i prejudicis lingüístics, que ens va ensenyar a no tenir.

Quantes vegades vaig fer servir les seves paraules a classe!

Revolucionari.

Suau.

Tabac.

UB.

Vacunats contra la intolerància lingüística. Així quedàvem tots en llegir les seves paraules.

W: només emprada en paraules d'origen estranger. La deixo com a testimoni del respecte que tenia en Jesús per tot l'estranger.

Xaloo: paraula en basc per dir 'senzill, planer, natural, afable, agradable, delicat'.

Zuk utzitako hutsunea ezingo da inola ere bete 'el buit que has deixat no es podrà omplir mai'.

Mònica Barrieras Angàs

Ens vas il·luminar amb els teus llibres; ens vas inspirar amb el teu mestratge; conèixer-te va ser un luxe, més enllà del llenguatge. Et trobarem a faltar.

Albert Bastardas i Boada

Expresso el meu dolor i la meva tristor per la pèrdua del Jesús. L'admirava –i l'admiro– com a científic, però encara més com a persona. Ètic, franc, i sempre dolçament amable. El tindrè sempre en la meva memòria com a exemple.

Irene Castellón Masalles

Gran mestre, bon company i millor persona. T'enyorarem!

Faustino Diéguez Vide

Pel teu mestratge i la teva camaraderia, sempre estaràs amb mi. L'amor per les llengües que ens vas transmetre serà ara passió a l'univers on ensenyis.

M. Carme Junyent Figueras

Hi ha mestres que et guien i hi ha mestres que et canvien la vida. El Jesús per a mi ha fet les dues coses i sé, de manera incontestable, que la meva vida hauria estat radicalment diferent si no l'hagués trobat. El seu compromís amb el coneixement i la seva curiositat intel·lectual van orientar el que en mi era només un amor desordenat per les llengües. Quan penso en ell, quan el recordo, quan l'enyoro, sento alhora un immens agraïment. Gràcies, Jesús. No ho diré mai prou.

Xavier Laborda Gil

A la memòria de Jesús Tuson, professor entregat, investigador constant i l'autor més afortunat entre els lingüistes, model d'excel·lència en el treball i de fermesa en el seus principis.

Antònia Martí Antonín

Jesús, t'escric aquest missatge en moments molt convulsos i, a la vegada, carregats d'emoció i esperança. T'hagués agradat molt poder-los viure i

compartir-los amb la família i els amics. Et trobem a faltar: encara que venies poc perquè havies renunciat a seguir usant la teva taula, sempre venies al pica-pica del departament, encara que només fos per saludar-nos i portar-nos una capsa de bombons excel·lents que desapareixia en un no res. Després del darrer Consell de Departament no vas venir i ho vaig trobar molt estrany. Vaig pensar que, com que eres una mica radical, potser havies decidit que ja no tocava. Imagino que ja no et trobaves bé. La notícia de la teva mort em va deixar astorada. Pel que sé, va ser tot molt ràpid, no et vam poder venir a veure. Però penso que així tots guardem de tu el record d'un Jesús animat, engrescat en algun tema sobre el llenguatge. Ens deixes un dolç record, el d'un home que estimava la seva feina, intel·ligent i bondadós, de mirada amable i que tots consideràvem el nostre amic.

Eugenio Martínez Celdrán

Jesús fue para mí un compañero maravilloso, fue profesor mío el último año de la carrera. Y al año siguiente (1972) ya fuimos compañeros hasta su jubilación. Sebastià, Jesús y yo mismo creamos el departamento de Lingüística General en el año 1978 y desde entonces vivimos muchas vicisitudes para mantenerlo y darle vida. En mis inicios universitarios también me ayudó. Jesús acababa de publicar sus Teorías gramaticales y análisis sintáctico (1980) en la editorial Teide y, sabiendo que yo quería escribir un manual de fonética, me propuso presentarme a la editorial. Me acompañó y hablamos con el editor, el cual me pidió que escribiese algún capítulo y se lo presentase para acabar de aceptar. En 1984 se publicó el libro Fonética, gracias a la ayuda prestada por Jesús al abrirme las puertas de la editorial Teide. Era una persona muy generosa con todo el mundo. En estos últimos años nos veíamos poco, pero era una gran alegría podernos abrazar después de todo lo vivido en el Departamento. Siento una gran tristeza por no poder volver a verlo más.

Lourdes Romera

Durante casi treinta años, hasta su jubilación, he tenido la suerte y el honor de compartir departamento o sección de Lingüística (aquí los nombres son lo

de menos) con Jesús. Son tantos los recuerdos: sus clases, sus libros, sus palabras de aliento y de amistad. Pero sobre todo su voz. Esa voz que tantas veces hemos grabado en el laboratorio de fonética porque, sin lugar a dudas, se trataba de una voz muy bonita. Esto lo compartíamos los que además de oírla podíamos ver su voz, algo que se puede comprobar en los muchos espectrogramas de su voz que han aparecido en libros de texto y en ejercicios. Y la voz de Jesús también me lleva al recuerdo de una llamada telefónica, allá por octubre de 1984, cuando me comunicó que el concurso de méritos para la plaza de profesora ayudante se había decidido a mi favor.

La tristeza que me produce su ausencia la remedian estos recuerdos (y otros) de su voz que siempre resonarán en mi memoria y en mi corazón.

Paolo Roseano

E je int che e lasse une olme une vore fonde te comunitât sientifiche, tai compagns e tai arlêfs. Cungjò, professôr Tuson.

Joana Rosselló

Dies abans que es desencadenessin tota la sèrie d'esdeveniments transcendentals en què encara estem immersos en aquest any 2017, va morir en Jesús Tuson. L'anunci punyent de la seva mort em va agafar a Mallorca, no del tot de vacances sinó capficada en la tesi del psiquiatra Moya sobre la parla desorganitzada a l'esquizofrènia, tesi que ell havia dirigit. Gens estrany que la notícia em trobés així ja que aquest estiu passat vaig estar treballant gairebé en exclusiva en l'anàlisi del corpus de parla d'aquesta tesi. Tot això ve a tomb perquè en Jesús m'havia regalat el seu propi exemplar de la tesi i vulguis que no de tant en tant em recordava d'ell, i amb el record venia el ferm propòsit de quedar al setembre per dinar plegats juntament amb la Mila. No podia ser, em deia, que el curs passat no ho haguéssim fet cap vegada i a penes haguéssim parlat en persona una sola vegada. De cop, tristament, el 5 d'agost aquella sèrie de records intermitents però constants va canviar de direcció. Ja no es tractava de mig projectar coses per comentar-li al setembre sinó de recapitular per a mi sola. Deixeu-me que comparteixi la part d'aquesta recapitulació que em sembla més escaient aquí –un escrit més

extens sobre ell, que no vull repetir aquí, està apunt d'aparèixer a la revista D'estil.

En Jesús Tuson, a més d'encarnar la figura del professor universitari més bé que ningú, va ser un lingüista integral. Vull dir amb això que la gamma dels seus interessos sobre el llenguatge va ser molt àmplia, cosa que no abunda gaire, en bona part segurament perquè aconseguir un perfil d'aquest tipus demana una inversió de temps molt gran però invisible. En el seu cas, aquest perfil consistia en un coneixement aprofundit de la història de la modalitat escrita, de la història de la reflexió sobre el llenguatge, empresa ingent per si sola, i de l'evolució del llenguatge en l'espècie. Aquestes tres àrees tan diferenciades, en Jesús les dominava: la seva producció dóna proves de les dues primeres, però puc certificar que també en sabia molt sobre els orígens del llenguatge. Afegiu-hi l'anècdota amb què he començat aquestes línies i la resta de temes de la seva producció (teoria gramatical, prejudicis lingüístics, comunicació, etc.) i queda clar que a en Jesús Tuson li escau perfectament allò que deia en Jakobson «sóc lingüista: res sobre el llenguatge em pot ser aliè», paraules que no són sinó una versió de les de Terenci, «sóc humà, res humà em pot ser aliè», també del tot aplicables a ell, tan ple sempre d'una curiositat insaciable i contagiosa. L'enyorava aquest estiu amb la confiança de parlar amb ell al setembre. De sobte, l'enyorança se m'instal·là per quedar-se.

Sebastià Serrano

Jesús, estimat amic, te'n recordes de quan vàrem decidir de tirar endavant un departament de lingüística? Ja fa més de quaranta anys. Sempre ens hem estimat i hem estat grans compays, i t'he admirat, molt, com a docent, com a investigador i com a escriptor. Un parell de vegades em vaig trencar la cama i tu em venies a cercar a casa i em portaves a la facultat perquè pogués fer classe. Així has estat sempre tu, disposat a donar un cop de mà, i amb la meua cama enguixada fins dalt la fèiem petar alegrement a dins del teu cotxe. Saps, un dia parlàrem del teorema de Bell. La bellesa més sublim feta teorema i que ve a dir que dues partícules que en algun moment de la història de l'Univers han viscut, estat, plegades, juntes, més endavant encara que una sigui a un

costat de l'Univers i l'altra a l'altre, guarden una memòria comuna que les fa especials l'una per a l'altra. Jesús, estimat, siguem on siguem en qualsevol moment de la història del nostre entranyable Univers, sempre hi haurà una memòria episòdica que ens mantindrà junts i amics. Ser amic teu ha estat tot un luxe!

Mariona Taulé

*Un dia seré mort
Un dia seré mort
i encara serà tarda
en la pau dels camins,
en els sembrats verdíssims,
en els ocells i en l'aire,
quietament amic,
i en el pas d'aquells homes
que desconec i estimo.
Un dia seré mort
i encara serà tarda
en els ulls de la dona
que s'apropa i em besa,
en la música antiga
de qualsevol tonada,
o, encara, en un objecte,
el més íntim i clar,
o potser en els meus versos.
Digueu-me quin prodigi
fa la tarda tan dolça
i tan intensa alhora,
a quin prat o quin núvol
he d'adscriure el meu goig,
perquè em sé perdurable
en les coses que em volten,
i sé que algú, en el temps,*

servarà el meu record.

Miquel Martí i Pol, Paraules al vent (1954)

Serem tots nosaltres, estimat Jesús, que preservarem el teu record...

Liliana Tolchinsky

Recordant el Jesús

Durant més de deu anys vam compartir despatx el Jesús, la Carme Junyent i jo. Va haver-hi moments en els quals, envoltats d'alumnes i algun altre visitant, no podíem deixar d'associar el nostre lloc al de la cabina dels germans Marx, però sempre amb bon humor i tolerància. No recordo haver vist mai el Jesús impacient o enfadat. Amb summa dedicació atenia les consultes de col·legues i alumnes, responia innombrables trucades telefòniques, corregia minuciosament exàmens havent calculat exactament quants n'havia de corregir cada dia per lliurar les notes en el menor temps possible –era temps d'atapeïment a les aules i calia corregir centenars d'exàmens.

Conservo els guions de les seves classes d'Història de l'escriptura, una assignatura que, lamentablement, va deixar d'existir amb la seva jubilació. Són guions modèlics per la seva organització, riquesa de contingut, qualitat de les fonts i accessibilitat. En efecte, posseïa el do de l'accessibilitat, podia explicar de manera absolutament comprensible i entretinguda les nocions més complexes i abstractes en els més diversos dominis de la lingüística.

Penso que la qualitat i claredat de les seves classes era una mostra més de la seva consideració extrema per l'altre. Els alumnes mereixien tota la seva consideració però, a més, no deixava mai d'elogiar els assoliments i aportacions dels seus col·legues o cuidar petits detalls que fan la vida més agradable; des que va descobrir que m'agradaven les castanyes confitades no va deixar de portar-les cada any al piscolabis de finalització de curs.

El nostre despatx és ara més gran, potser hagi crescut per l'espai que crea la seva absència.

Universitat de Barcelona

Mireia Aragay Sastre, Catedràtica d'universitat, Departament de Llengües i Literatures Modernes i d'Estudis anglesos

Antiga alumna

Adeu emocionat a un gran mestre.

Emili Boix, Catedràtic d'universitat, Departament de Filologia Catalana i Lingüística General

El desconsol més gran aquest estiu ha estat la mort de Jesús Tuson, mestre i company. Dos flaixos me'l recorden avui. D'una banda en vaig ser alumne d'Història de la lingüística. Amb la màxima obertura intel·lectual m'encoratjà a llegir i entendre l'obra lingüística del gran Karl Wilhelm Humboldt. D'altra banda, essent ja jo un professor encara jove, vam treballar junts en la Comissió de Dinamització Lingüística de la Facultat de Filologia de la UB. Vam ser promotors del Premi «Carme Serrallonga», que volia valorar l'ús normal de la llengua catalana en empreses i organitzacions. L'any de la primera convocatòria (1993), tant ell com jo vam sortir al bell mig del claustre de Lletres amb envasos i tetrabricks de Caprabo, l'empresa guanyadora aleshores.

Sigui com a professor, sigui com a col·lega, la seva bonhomia era proverbial. Quan passejo pel claustre de Lletres falta la seva presència fumant molt sovint en una pausa d'una de les seves classes.

August Bover, Catedràtic emèrit de Filologia Catalana, Departament de Filologia Catalana i Lingüística General / Institut d'Estudis Catalans

Record de Jesús Tuson

Pertanyíem a departaments diferents –no com ara que els nostres departaments de Filologia Catalana i de Lingüística General s'han unificat. I això va fer que la nostra relació no fos tan sovintejada com m'hauria agradat. Però de tant en tant coincidíem pels claustres de la Facultat, és clar. I la conversa amb ell sempre era un goig. M'interessaven especialment les seves

opinions, entenimentades, sinceres, intel·ligents, sàvies, educades i amables. Com m'interessaven els seus llibres, que són tal com era ell.

Escardalencs els dos, ell més alt que jo, tots dos amb ulleres, sense haver-nos posat d'acord vam dur barba un temps i, més tard, bigoti i els cabells blanquinosos. Els alumnes ens confonien constantment. Em dol saber que ja no podrem tornar a coincidir pels claustres o en algun esdeveniment ni podré llegir nous llibres amb què ens hauria pogut il·lustrar. L'enyoraré amb la sensació d'haver perdut un germà gran.

Dolors Bramon, Professora emèrita, Departament de Filologia Grega, Llatina, Romànica i Semítica

Lamento haver d'escriure el que ara diré i és que d'en Jesús en tinc un excel·lent record com a col·lega, com a amic i com a persona. Descansi en pau!

Encarnación Carrasco Perea, Professora de la Facultat d'Educació

Antiga alumna de Jesús Tuson

Vaig tenir la sort de tenir aquest gran docent al 1r curs de la meva llicenciatura de Filologia romànica fa ja més de 30 anys i encara el veig impartint classe. Sens dubte entre els millors professors que vaig tenir i el que més respecte i amor per les llengües, la lingüística i la docència transmetia. Una sort haver assistit a les seves classes. Gràcies professor!

M. Luz Celaya, Departament de Llengües i Literatures Modernes i d'Estudis anglesos

Fui alumna del professor Tuson en la assignatura de Lingüística en primero de Filología anglogermánica (curso 1979-80). Sus clases estarán siempre en mi recuerdo por todo lo aprendido y por la claridad con la que sabía transmitir las ideas. Pero para una alumna de primer curso que quería ser profesora, su gran serenidad, amabilidad y humildad dejaron una huella aún mayor. Un gran sabio, un gran profesor. Gracias, Dr. Tuson.

Pere Comellas, Estudis Portuguesos

Vaig tenir la sort de tenir el Jesús Tuson de professor diverses vegades. Recordo especialment una assignatura de doctorat, en què vam discutir molt sobre les relacions entre llengües, pensament, cognició i cultura. Ens feia llegir textos dels seus lingüistes de capçalera, i ens transmetia alhora l'admiració i la desconfiança cap a aquella gent, en el millor sentit del terme: pots considerar algú un savi, apassionar-te pel que escriu, però no has de baixar mai la guàrdia, perquè tothom és susceptible de ser criticat i no hi ha ningú que no s'equivoqui ni cap coneixement que sigui per sempre. Un tret molt especial del Jesús, aparentment una paradoxa, era que et podia transmetre un gran entusiasme amb un posat absolutament calmat, tranquil, diria fins i tot plàcid. Era ben clar que estimava amb bogeria les llengües i la lingüística, però era una bogeria tan serena com profunda. El Jesús t'obria els ulls a noves idees, t'ensorrava els prejudicis, et trencava els esquemes, i només te n'adonaves a poc a poc. I ho feia no només a través de la paraula, de les seves classes, que et passaven volant), sinó també amb els seus llibres i –una cosa ben típica dels grans professors– de les recomanacions bibliogràfiques. Mal de llengües, un llibret modest i a l'abast de tothom, ha canviat moltes vides. Si més no la meva, segur. El Jesús Tuson ens va ensenyar moltes coses. Potser la més important de totes tenia a veure amb l'honestedat i la generositat intel·lectuals. Ens va ensenyar que, en qüestions de coneixement, com més dones més tens. Deu ser per això que ell era immensament ric. Et trobem a faltar, Jesús.

Maria Josep Estanyol, Estudis Hebreus i Arameus

El meu record de tants anys en que vàrem compartir lluites en la nostra joventut i bona companyonia en els nostres anys de maduresa.

Roger Gilabert, Departament de Llengües Modernes i Estudis Anglesos

Exalumne de doctorat del Jesús

El Jesús Tuson va ser un exemple d'honestedat i de passió, i de transmissió del coneixement complex. Un lingüista de mirada oberta i subtil, un excel·lent professor i un grandíssim divulgador. Vaig aprendre conceptes

de l'escriptura que vint i molts anys després encara em resulten necessaris per a entendre les diferències entre oralitat i escriptura. Serà en el nostre record i admiració.

José Enrique Gargallo Gil, Catedràtic d'universitat, Departament de Filologia Grega, Llatina, Romànica i Semítica

He d'agradir a l'amic Tuson que m'encarregués escriure un llibret divulgatiu per a l'editorial Empúries, Les llengües romàniques. Tot un món lingüístic fet de romanços (1994). Ara fa justament 25 anys de la proposta. Un llibret que vaig escriure durant 80 dies de l'any 1992: del 8 d'octubre al 25 de desembre. Vull dedicar-li aquests 80 dies, 25 anys després, amb tot l'afecte i la memòria del cor.

Maria Grau Tarruell, Professora emèrita jubilada del Departament de Filologia Catalana

El Dr. Jesús Tuson va ser el president del tribunal en l'acte de defensa de la meua tesi doctoral

Em va entristir molt la seva mort. Encara que feia molt temps que no el veia, se'm va fer present l'home amable, generós i savi que no oblidaré mai.

Em quedo amb l'amabilitat amb què sempre em va rebre i em va escoltar. Em quedo amb la generositat a l'hora de felicitar-me per la meua feina. Em quedo amb la seva presència serena i les seves paraules sàvies. Gràcies per tot, professor! El meu condol a la família.

Maria-Rosa Lloret, Directora del Departament de Filologia Catalana i Lingüística General

Alumna i col·lega

A Jesús Tuson

Jesús, com a alumna, em vas fer descobrir el món de la història de la lingüística; com a col·lega, he continuat aprenent de tu a través dels teus savis i lúcids escrits i conferències. I de tot això, el millor record que em queda és la calidesa humana que sempre ens has fet sentir, amb passió per la vida i per les llengües.

*«Algun dia sabrem que la mort no pot mai robar-nos res del que la nostra ànima ha guanyat, perquè els seus guanys formen part d'ella mateixa.»
(Rabindranath Tagore)*

Estrella Montolio Duran, Catedràtica de Filologia Hispànica

Companys

No vaig poder fruir ser alumna teva, però quin col·lega tan amable, empàtic i animós vas ser amb mi! Moltes gràcies, Jesús.

María de las Nieves Muñiz Muñiz, Professora emèrita, Departament de Llengües i Literatures Modernes i Estudis Anglesos

Col·lega de la Facultat de Filologia

Quan de cop i volta he sabut que no tornaria a veure el Jesús Tuson, m'han vingut al cap dos records a primera vista arbitraris i tanmateix simbòlics: Jesús Tuson en una reunió de Facultat sobre la reforma de Bolònia, defensant l'estudi del nombre més gran possible de llengües (també d'orientals): una obertura mental que portava aire fresc a la sala, en harmonia amb el seu to amable, amb la seva expressió facial serena i acollidora. L'altre record és el de la meva filla arribant a casa, entusiasmada després d'haver escoltat una lliçó seva. Dos records que alleugen el sentit de pèrdua perquè són el senyal d'una vida fecunda i exemplar que deixa empremta. Afegeixo aquest record que ha publicat la meva filla al seu facebook:

Recuerdo de Giovanna Gabriele Muñiz en memoria del Profesor de Lingüística, Jesús Tuson: *«Muy orgullosa de haber sido alumna de Jesús Tuson cuando, por puro deseo de experimentación, decidí matricularme en Filología Hispánica a la espera de saber si sería aceptada o no en otra carrera. Sus clases eran absolutamente extraordinarias y guardo de ellas un recuerdo imborrable. Su clase de lingüística, especialidad que amé como ninguna otra, era la más mañanera de todas, pero a pesar de iniciarse a las 08:30 en punto, allí estaba la sala dispuesta en hemiciclo, abarrotada de alumnos. Cada una de sus clases era una incógnita que ansiábamos esclarecer en la próxima lección magistral. Era difícil, por no decir imposible, aburrirse o permanecer ausente*

mentalmente ante la fascinación de sus narraciones. Nos hablaba de temas nunca antes escuchados con tal pasión que te hacía olvidarte de todo aquello que te rodeaba y de las clases y obligaciones posteriores. Te sorprendía con los experimentos en neuro-psico-bio-lingüística aplicada con chimpancés, nos retaba a exprimarnos nuestras neuronas con preguntas exquisitamente sofisticadas. Tantas y tantas cosas... El Profesor Jesús Tusón era uno de esos seres que desearía fuera inmortal por su brillantez, por su talante aperturista, por su innovación, por su carencia de prejuicios, por su humanidad... Ahora que no está, restan sus libros extraordinarios. Le echaremos de menos, Profesor!!!».

Carme Muñoz, Catedrática d'universitat, Departament de Llengües i Literatures Modernes i Estudis Anglesos

Admirava el Jesús Tuson acadèmic i intel·lectual. Apreciava el Jesús generós i amable. Recordaré amb enyorança el seu somriure.

Rosa Navarro Durán, Catedrática d'universitat, Departament de Filologia Hispànica, Teoria de la Literatura i Comunicació

Fui companyera de estudis de Jesús

Jesús era una gran persona y un excelente profesor. Vivió siempre su profesión intensamente, desde lo más hondo. Transmitía sus conocimientos a sus alumnos y a sus lectores de la forma más atractiva posible, porque la sabiduría se combinaba en él con la amable cordialidad, fruto de su interés por los demás. Ha sido una inmensa pérdida, la de un colega admirable.

Conxa Planas Planas, Cap dels Serveis Lingüístics

Per als Serveis Lingüístics, va ser personalment un referent en l'esperit i el tractament de la diversitat lingüística en les campanyes de sensibilització, tant de la UB com interuniversitàries. Sempre el recordarem, savi bonhomiós, atent i cordial amb tothom. Les petites xerrades casuals per l'Edifici Històric, un bon dia i un adeu allargats, un plaer a qualsevol hora.

Fernando Polanco Martínez, Departament de Filologia Hispànica, Teoria de la Literatura i Comunicació

Deixeble

Gràcies per tot el que em vares ensenyar i tot el que vaig aconseguir aprendre. Tot plegat un impagable plaer.

Rosanna Rion, Professora de traducció (Estudis anglesos)

Alumna

La combinació de calidesa humana i passió en les seves conviccions feien del professor Jesús Tuson una persona que marca diferència en la vida de les persones que el vam tenir com a professor. Sempre escoltava respectuosament les preguntes i comentaris, sense prejudicis ni condicions; i després de ser el meu professor, sempre rebia d'ell una salutació amb un somriure i una petita conversa intranscendent, que em feia sentir pròxima i afortunada d'estar entre les persones a qui tenia estima. El trobarem molt a faltar.

Maria Elena Sierra, Professora de Llengua i Literatura Sànsrites, IPOA (Institut del Pròxim Orient Antic de la UB)

Alumna

Benvolgut Jesús Tuson: Pensar en tu és pensar en alegria i entusiasme. Inspiraves aquella felicitat pròpia del que estima allò que fa i estima les persones. Les teves classes s'omplien, i a tu t'agradava. Has estat un mestre magnífic: rigorós, profund, i a la vegada, proper i humil. Els alumnes sabíem que eres feliç compartint amb nosaltres tot el teu coneixement i podíem percebre que ens tenies en compte, que confiaves en nosaltres, que tenies confiança en el nostre potencial. Així m'ho vas demostrar cada vegada que em rebies en el teu despatx, per aconsellar-me en els meus dubtes i per donar-me ànims en els meus projectes. Gràcies per haver-me recolzat sempre en els meus estudis de Sànsrit. Ens feies riure a tota la classe quan explicaves, per exemple, que un periodista t'havia fet una fotografia en una Conferència, just quant indicaves el signe de 'cometes' amb les dues mans aixecades: «Aquesta no la publiquem, eh», deies. I aquell dia de vaga que vas

decidir fer classe a la porta de la Universitat? Ensenyaves, no només amb les teves paraules, sinó també amb els teus actes. Marxaves de classe amb un cotxe «mini», petit i ecològic; no necessitaves més. En definitiva, has estat un exemple de vida. En Ferran i jo t'estem molt agraïts per tot, per la teva bondat, generositat i gentilesa. Rep la nostra sentida abraçada de tot cor. Fins sempre, Elena i Ferran.

Albert Soler Llopart, Departament de Filologia Catalana i Lingüística General
No vaig tenir la sort de ser alumne del professor Tuson, ni crec haver parlat mai amb ell. El recordo perfectament de veure'l per la Facultat i sempre m'havia cridat l'atenció una elegància innata que desprenia. El que sí que he estat és lector de diversos llibres del professor Tuson i recordo haver-lo llegit sempre amb gust i amb admiració per la seva capacitat de fer fàcils i interessants tots els temes que tractava. He après moltes coses del llenguatge en els seus llibres, que m'han estat utilíssimes per a les meves classes, que són sempre de literatura (no pas de lingüística!). Aquí vull deixar constància del meu agraïment per la seva tasca acadèmica!

Isabel Verdaguer, Departament de Llengües i Literatures Modernes i Estudis Anglesos

El meu sentit condol a familiars i amics de Jesús Tuson. Les seves paraules i el seu record sempre estaran amb nosaltres.

Altres universitats

Natàlia Català, Directora del Departament de Filologies Romàniques, URV
Ens ha deixar una persona que va ser exemple de coherència intel·lectual i sentit de la responsabilitat.

El trobaré, el trobarem a faltar...

Lourdes Díaz, Professora del DTCL de la Universitat Pompeu Fabra, CLiC UB
No només perquè has contribuït substancialment al fet que ara vegem amb normalitat que hi hagi graus en Lingüística, departaments de Lingüística – resultats institucionals tangibles– sinó també per les passes prèvies al llarg de moltes promocions. Com ara la meua, als anys 80, que vam cursar Lingüística a primer de Filologia una mica com per exigències del guió. Entre el fum de successives cigarretes, ens vas acostar a la Lingüística des de la teua primera persona tan singular en què ho explicaves tot (teories d'anàlisi sintàctica, història de la lingüística, etnolingüística, sociolingüística); amb aquella saviesa tan espontània i el teu inconfusible to de veu. Eren, a més, els teus primers cursos impartint la matèria en català, i van ser un luxe afegit la reflexió i l'exemple sobre l'ús que ens vas regalar sobre com fer-se en públic una segona pell per un pensament tan propi i el goig d'explorar la riquesa que representa tota llengua, per remota o propera que sigui. Gràcies per un magisteri rodó eixamplat en el decurs de moltes pàgines, conferències i moments més personals, generós sempre, com des del primer moment al Pati de Lletres d'aquell primer...

Josefa Dorta, Catedrática de Lingüística General, Universidad de La Laguna
Lamento muchísimo el fallecimiento de Jesús Tuson. Es una gran pérdida para la lingüística en general y para la Universitat de Barcelona en particular. Tengo un gran vínculo con esta universidad y he asistido en ella a diversos actos en los que se encontraba un Tuson participativo, inteligente y amable. Todos le echaremos de menos.

Ricardo Escavy Zamora, Catedrático de Lingüística General, Universidad de Murcia

Jesús:

No tuve mucha relación contigo más allá de las situaciones coyunturales consecuencia de nuestra actividad académica. No obstante, en aquella ocasión en que te invité a un curso sobre «El Lenguaje y la vida» tuve la oportunidad de beneficiarme, de manera directa, de tu talante entrañable y de tu valía intelectual, la cual conocía a través de tus obras.

No puedo olvidar tu magistral lección sobre la necesidad de cuidar todas y cada una de las lenguas, especialmente dentro de una perspectiva, novedosa para mí, de naturaleza ecológica.

Mi deseo de que descanses en paz es solo una manifestación intencional inútil, puesto que no puede ser de otra manera.

M. Mar Galindo Merino, PhD, Senior Lecturer in Linguistics, Facultad de Filosofía y Letras, Universidad de Alicante

Admiradors i deixebles de la seua herència

La majoria de nosaltres no vam arribar a conèixer el professor Tuson personalment o tan sols el vam veure en alguna conferència on compartia les seues reflexions i el seu bon humor amb la generositat d'un savi. La sensació real, però, és que Tuson ha estat sempre present com un vincle ineludible i un pilar bàsic en la formació lingüística de tots nosaltres. Tots ens hem imbuït de les seues explicacions profundes i alhora senzilles, tots hem tingut algun llibre seu com a lectura de capçalera, i tots seguim posant als nostres alumnes les obres de Tuson com a referències imprescindibles que estimulen les seues inquietuds lingüístiques. La seua herència continua estant més viva que mai!

Amb l'agraïment i el record dels companys de Lingüística General de la Universitat d'Alacant.

Beatriz Gallardo Paúls, Catedrática de Lingüística, Universitat de València

Amb admiració i afecte.

Jordi Ginebra, Departament de Filologia Catalana, URV

Col·lega professional

Era un seductor per la manera com feia les classes, un mag per la manera com escrivia, i un sant per la manera de comportar-se com a persona.

Lluïsa Gràcia, Universitat de Girona

Estimat Jesús,

Vas marxar discretament el mes d'agost, quan molts dels que t'estimàvem érem fora, però la notícia es va escampar de seguida. Ara que ja han passat uns quants dies, em sembla que t'enyorarem sempre. No tindrem mai un altre Jesús com tu. La lingüística ha perdut una persona difícilment substituïble. Trobarem a faltar la teva manera de fer ciència, que no descuidava els no iniciats, i el teu tarannà afable i afectuós. Però sempre celebrarem haver-te conegut. Gràcies per tot, Jesús!

Gloria Guerrero Ramos, Profesora Titular de Lingüística General, Universidad de Málaga

Compañera y amiga

Mi más sentido pésame por la pérdida de uno de los grandes de la Lingüística, pero, sobre todo, por la pérdida de un ser extraordinario, grande, entre lo grandes y que, sin embargo, nunca presumió de nada. Descanse en paz y que su actitud nos sirva de modelo a todos nosotros.

Antonio Hernández-Fernández, Universitat Politècnica de Catalunya / Escola d'Art i Disseny de Terrassa

Aún recuerdo la figura espigada y quijotesca de Jesús entrando en el aula, presentándose en la sesión inaugural del curso: me contrastó en aquella primera impresión con el tono grave de su voz y con el dominio del tempo en su dicción magistral. Se notaba que los años habían cincelado aquellas clases pulidas: la sabiduría de sus apuntes –luego editados en buena medida– y, ante todo, su seductor estilete acústico, compuesto al alimón por la pasión lingüística y una especial capacidad introspectiva, eran capaces de extender

sus pensamientos hacia mis adentros. Jesús siempre me hacía reflexionar una vez la clase había terminado o en aquella famosa pausa para fumadores, obligada en sus clases, y que muchos disfrutábamos comentando o revisando mentalmente sus últimos comentarios. De hecho, hubo ocasiones en las que Jesús debió frenarnos ante alguna cuestión planteada mientras consumía su merecido pitillo: «Ara parlem,... dins». Exhalaba humo y entendíamos entonces que se prodigaría después en su respuesta y comprendíamos, principalmente, que aquel descanso nicotínico (y también cafeínico dependiendo del horario intempestivo del grupo de tarde-noche) era su momento de desconexión. Volvía luego y se entregaba de nuevo a todos nosotros, sus estudiantes, resolvía nuestras dudas o, mejor todavía, nos las planteaba, trasladándonos que quedaba mucho por hacer en la investigación lingüística.

Porque su magia docente consistía en hacernos sentir especiales cautivándonos con su relato, en lograr que pensásemos por nosotros mismos para así desarrollar tanto el espíritu crítico como la sensibilidad hacia la cultura y la riqueza de las lenguas. Así, sabía por ejemplo mezclar sus recuerdos valencianos entre imprentas con las últimas investigaciones o descubrimientos para remover ese cauce existente entre la emoción y la razón que tan efectivo es en la educación. Disfruté con él descubriendo múltiples enfoques teóricos de la lingüística y sus intrincados recovecos; la historia de la escritura, contrastándola con la oralidad; o la conexión entre la antropología, la tecnología que implica la palabra escrita y su vínculo ineludible con la historia, entre una mirada de matices y de debates que ahora sería incapaz de enumerar. Jesús supo motivarme a no cejar en mi empeño por investigar cuantitativamente las lenguas humanas y, sin duda, junto con muchos otros docentes de la Universidad de Barcelona, me ayudó a cultivar una especial sensibilidad por las lenguas amenazadas y minorizadas en un mundo global y de tendencia homogeneizadora. Me imbuyó amor por el pequeño detalle, como aquellos tipos móviles diferentes para cada letra que, como él nos enseñó, Gutenberg empleó en sus Biblias y que no hacían sino imitar la belleza de la caligrafía, humana e imperfecta, de los copistas medievales.

Jesús, te llevaré siempre en el río de tinta del lenguaje que transita la emoción, la pasión y la razón, en el capilar sanguíneo, en la relectura de tus textos y apuntes de clase, que conservo entre humeantes recuerdos. Gracias por todo. Siempre.

Carmen López Ferrero, Professora Titular d'Universitat, Universitat Pompeu Fabra

Un afectuós agraïment per tot el treball de Jesús Tuson, referència inoblidable i estímul per als estudiosos de la llengua.

Ángel López, Departament de Teoria dels Llenguatges i Ciències de la Comunicació, Universitat de València

Jesús y yo siempre nos apreciamos en lo personal, también nos valoramos mutuamente en lo académico y hasta diría que hicimos el esfuerzo de comprender nuestras respectivas posturas divergentes respecto al problema de España. En esta semana tremenda que estamos viviendo echo en falta a mi amigo Jesús Tusón como nunca hubiera imaginado. Hasta siempre, amic meu, una abraçada molt, molt forta.

Mercè Lorente Casafont, Professora de la Universitat Pompeu Fabra

Benvolgut Jesús,

No vaig tenir l'oportunitat de ser alumna teva durant la llicenciatura a la UB, però sempre has estat un professor de referència i, encara que fos d'estrany, vaig poder gaudir d'algunes classes magistrals i conferències. Els teus llibres em van acompanyar en la meva incorporació com a professora de llengua a la secundària. Després, com a doctoranda a la UB i ajudant a Filologia Catalana, sí que et vaig poder tractar més personalment, menys del que m'hauria agradat, i a l'admiració s'hi va sumar l'estimació. Encara recordo els teus mots d'ànim i els de la Mila, quan us trobava tot dinant a prop de l'hospital de Vall d'Hebron quan hi tenia la mare ingressada. Ens has deixat de cop, discret, com sempre. Trobarem a faltar la teva coherència, la teva saviesa, la teva bonhomia: et trobarem a faltar.

Marina Maquieira, Departamento de Filología hispánica y clásica, Universidad de León

Amiga

Excelente persoa, moi querido amigo, mestre e cómplice en oposicións e, sobre todo, nas tertulias sobre linguas... Moito obrigada, Jesús!

Brauli Montoya Abat, Catedràtic d'Universitat, Universitat d'Alacant

Gràcies per haver ajudat a arrencar els prejudicis lingüístics, tan arrelats (encara) a les nostres facultats de filologia.

Juan Carlos Moreno Cabrera, Catedrático de Lingüística General, Universidad Autónoma de Madrid

Maestro, colega y amigo

Jesús Tuson ha sido ante todo un maestro que ha influido de modo decisivo en mi visión del lenguaje y de la diversidad lingüística. Considero además que ha sido el ensayista sobre el lenguaje en idioma catalán más profundo, brillante, efectivo y militante, además de un excelente divulgador de la lingüística y de su historia en castellano. La lingüística en catalán y en castellano tendrá siempre en él un referente imprescindible. Además, Jesús Tuson era una persona maravillosa, como ninguna que he conocido en mi profesión. Este aspecto es el que hace más dolorosa su despedida, porque sus obras ahí quedan para las generaciones actuales futuras, pero ya no podremos disfrutar de su entrañable, noble, reconfortante y estimulante presencia.

Dolores Muñoz Núñez, Profesora Titular de Universidad, Área de Lingüística General, Universidad de Cádiz

Fue vocal en mi oposición a titular y desde entonces mantuvimos una cordial relación. Gracias, Jesús, por tu talento y tu cercanía.

Alfons Olivares i Niqui, Eslavista, Seminari d'Estudis Eslaus - UIC (Universitat Pompeu Fabra)

Antic alumne

Vaig tractar el Jesús Tuson com a alumne d'alguna matèria de llicenciatura i després en un curs de doctorat que dirigia. D'aquest curs conservo un treball on em va escriure uns comentaris elogiosos que, venint de qui venien, són per a mi un tresor preuat. Vam coincidir per darrera vegada quan em va fer l'honor de presidir el tribunal que jutjà la meva tesi.

No vull parlar del seu talent com a lingüista perquè és prou conegut de tothom. Sí que vull remarcar que un savi eminent no sempre és un bon professor, però ell ho era amb escreix i les seves qualitats docents, pregones tant als seus nombrosos llibres com a les aules, venien reforçades per la seva gran humanitat.

La Universitat ha perdut un gran lingüista, un gran professor i una gran persona, tot i que seguirà vivint en els nostres pensaments i els nostres cors. Com diuen els eslaus, dels que sóc un humil estudiós, MEMÒRIA ETERNA.

Susana Pastor Cesteros, Professora titular de Lingüística, Universitat d'Alacant
Guarde el millor dels records del pas de Jesús Tuson per la Universitat d'Alacant, on vaig tindre l'honor de presentar-lo abans de la seua conferència en les Jornades de Lingüística. Encara que, abans i després, només vaig coincidir amb Tuson en contades ocasions, m'unia a ell la lectura 'devota' dels seus llibres, que han sigut per a mi, com per a tants i tants alumnes i col·legues, la millor porta d'entrada a l'estudi del llenguatge. Ningú com ell ha sabut presentar la lingüística de manera més atractiva, amb la curiositat sincera de l'investigador que va ser i la predisposició a la divulgació necessària en qualsevol professor, que en ell era un do. La seua bonhomia feia ressaltar encara més aquestes qualitats. Et trobarem a faltar, mestre!

Gabriela Prego Vázquez, Universidade de Santiago de Compostela

Moitas grazas polo teu legado para a Lingüística e as túas ensinanzas, Mestre.

Fernando Ramallo, Universidade de Vigo

A obra de Jesús Tusón foi un valioso estímulo na miña inclinación cara á lingüística como campo do saber. Xa como profesor, sempre sentín admiración sobre a súa capacidade de producir coñecemento, de divulgalo e de compartilo. Ás veces que coincidín persoalmente con el foron momentos inesquecíveis, pola súa forma de ser, de dialogar e de escoitar. Unha persoa afastada da vanidade, creativa, e sempre disposta a repensar e a problematizar a linguaxe e as linguas en todas as súas dimensións.

Montserrat Ribas Bisbal, Professora titular / Coordinadora del Màster en Estudis del Discurs, Universitat Pompeu Fabra

Alumna

Vaig tenir la sort de ser alumna del Jesús. Amb ell vaig aprendre no només a descriure i analitzar els sistemes lingüístics, sinó a observar i valorar la riquesa que significa la diversitat humana. No només em va fer estimar apasionadament la «professió» de lingüista, sinó que em va ensenyar el compromís que se'n deriva. El Jesús era una home profundament compromès amb la responsabilitat de ser cada dia una «persona lliure» i, de professors d'aquests, n'hi ha pocs. Per mi sempre ha estat i sempre serà el "mestre", i la persona que em fa creure en la feina que, sense fer soroll, amb honestedat i senzillesa, els docents anem fent dia rere dia. GRÀCIES!!!

Virginia Unamuno, Investigadora del Centre d'Estudis del Llenguatge en Societat (CELES), CONICET / Universitat Nacional de San Martín (Argentina)

Una tarda prenia uns mates a l'oficina del CIFMA del Chaco quan una noia moçoit tímidament em va venir a parlar. Em va dir que em portava un regalet. Em va donar un cistell fet de fulles de palma i em va dir que això dels prejudicis lingüístics que havíem llegit i parlat durant la classe li havia fet veure moltes coses, i que alguna cosa «bien adentro» havia canviat. Jesús, no sé si saps el que has fet per nosaltres, els teus aprenents, i per molta gent que lluita quotidianament per les seves llengües i, amb elles, per la seva terra i la seva llibertat. El teu llibre sobre els prejudicis lingüístics ha recorregut molts indrets, i ens ha permès parlar i moure coses que portem a dintre,

especialment veus d'altres que se'ns han instal·lat endins i que ens han fet creure que hi ha llengües millors que d'altres, que hi ha llengües que no serveixen prou i, encara més, que això que parlem ni tant sols és una llengua. Jo et recordo amb el cigarro a la mà i escoltant les meves històries sud-americanes amb passió i tendresa. El meu cistell de palma és ara per a tu i el teu viatge. Bon camí!

Alumnes i persones que el van conèixer

Alícia Fuentes-Calle, Linguapax

Jesús Tuson, mestre en cordialitat, potser la forma més elevada de la comunicació humana, potser ho sabia instintivament mentre explorava amb talent el misteri d'entendre's.

Lídia Gil

Gràcies, professor Tuson, per haver-me contagiats la passió per la lingüística. Ser alumna teva em va obrir les portes a molts coneixements, i, d'això, no me n'oblidaré mai.

Maria Gratacós

Vaig conèixer Jesús Tusón durant la carrera de Filologia a l'edifici històric de la UB. M'agradaven les seves classes. La seva visió etnolingüística i antropològica de la llengua i el seu tarannà: un acusat sentit de l'humor i una gran calma com a persona i com a professor, tot i que les idees no paressin de bullir al seu cap. Parlava del multilingüisme com a necessitat de l'individu, de l'ésser social que som, avançant-se a l'època que vivim ara.

Anys més tard, vaig trucar-lo per fer-li una entrevista per a una televisió amb motiu de la Diada de Sant Jordi. Llavors em va explicar la seva relació amb l'anglès des de la seva infantesa primerenca, tot i que el català havia estat la seva llengua vehicular com a professor de la UB, la llengua gràcies a la qual el vaig conèixer, i la llengua, per i per a la qual ha treballat tan intensament i ens ha deixat un llegat que ara tenim la responsabilitat de preservar.

Daniel Margarit Sobrino, Professor de Secundària

Amb tu vaig aprendre la profunditat de la metàfora. És l'única vegada que no he pres gairebé apunts: explicaves tan bé que se'm quedava al cap! Els teus llibres sempre em tornen a fer sentir aquelles classes. Seguirem fent créixer el teu gran roure!

M. Rosa Mateu Martínez

Era un gran professor i una gran persona. Els alumnes l'admiràvem i l'hem seguit admirant. Ens ha deixat quan encara no tocava. Sempre estarà viu en el meu record.

Pere Mayans Balcells, Cap del Servei d'Immersion i Acolliment Lingüístics,
Departament d'Ensenyament (Generalitat de Catalunya)

Tot just començava a fer classes a secundària quan va aparèixer el llibre de Jesús Tuson Mal de llengües (1988). De seguida es va convertir en una obra de referència que feia llegir als alumnes any rere any per tal de treballar uns continguts sociolingüístics que em semblen bàsics per a un ciutadà del nostre país. Entre aquestes idees recordo, especialment, la que afirmava que «els seus coneixements tècnics (els dels lingüistes) forniran la plataforma necessària des de la qual podrà contribuir a la construcció d'un món on els parlants no siguin menystinguts pel fet de ser pocs, de viure arraconats o, senzillament, pel fet de fer servir una llengua determinada».

Amb els anys, i des del Servei d'Ensenyament del Català, vaig tenir l'oportunitat de poder-lo portar a fer xerrades de sociolingüística a professors a tots els serveis territorials de Catalunya. Un immens plaer escoltar-lo i compartir viatges i dinars amb un dels nostres savis.

Mª Teresa Vila Tarrés

Estimat mestre,

Un sentit record per a vostè, que va ser el meu professor a la Universitat de Barcelona, amb el qual vaig aprendre, no solament bona part del que sé sobre llengua, sinó també la seva disposició, tolerància, comprensió... vers tants aspectes de la part humana. La meua admiració i respecte a una de les personalitats més remarcables d'aquest nostre país i que tant trobarem a faltar. Amb molta estima.

Elisa Sola Ramos, Responsable de l'Oficina de Català de Blanes, del Consorci per a la Normalització Lingüística

Va ser professor meu a la UB quan cursava la carrera de Filologia Hispànica, un gran professor! Al Facebook de l'Oficina de Català vaig penjar aquestes paraules:

«Trobarem a faltar el teu discurs ordenat, el teu missatge, la teva veu profunda, Jesús Tuson. A l'Oficina de Català de Blanes ens va inspirar, i el vam citar, quan vam publicar el llibret Parlem-nos: <http://bit.ly/2v8XO05>. Llegiu l'obra de Jesús Tuson, un professor en majúscules!».

Ramon Solsona, Escriptor

El retorn d'una abraçada

El 2004 vaig dirigir un petit espai diari de TV3 que es deia Tenim paraula. Consistia en una paraula o expressió catalana triada i comentada per una persona d'origen no català. Pels 150 capítols emesos hi va desfilar gent dels cinc continents que aportava una visió personal de la nostra llengua, cadascú amb el seu accent. Cadascú testimoniava una visió de la nostra llengua i la nostra cultura, i també la riquesa del patrimoni idiomàtic universal.

Un vespre em vaig trobar Jesús Tuson al carrer Verdi de Barcelona – segurament a la sortida del cine– i no sé com va ser que el Tenim paraula va sortir a la conversa. Quan li vaig dir que jo n'era el responsable, em va abraçar efusivament. Va ser una reacció espontània i quasi muda. M'ho va dir tot amb aquell gest que no se m'oblida. Qui conegui la trajectòria intel·lectual –també cívica i docent, que en ell era tot una mateixa cosa– de Jesús Tuson, sap que era un divulgador activíssim de la dignitat de les llengües. De totes, sense supremacismes ni paternalismes.

Una de les seves màximes que més he repetit en els meus espais de divulgació lingüística als mitjans és que es pot dir tot en totes les llengües. No hi fa res que no hi hagi equivalències exactes entre dues llengües per a una paraula o expressió. I tampoc que en una s'hagin de fer circumloquis més llargs que en una altra per dir el mateix. La tipologia diversa de les famílies lingüístiques, amb gramàtiques d'encuny molt diferenciat i múltiples procediments lèxics, no és mai un obstacle per poder expressar-ho tot, absolutament tot.

Un temps després d'aquella trobada vaig dirigir un altre microespai, també a TV3. Es deia Més paraules i aquesta vegada eren comentaris fets per gent d'aquí (escriptors, periodistes, filòlegs, artistes...). Vaig demanar a Jesús Tuson si volia participar-hi i va triar dues paraules. Una va ser la veu humana, que era un elogi de la capacitat per parlar i dialogar. L'altra, borumballes, que li va servir per anar de l'evocació particular a una reflexió lingüística de caràcter general. És una mostra genuïna de l'estil Tuson: planer, didàctic, compromès i sempre positiu. Com que conservo el text que em va enviar

abans de la gravació, em plau reproduir-lo ara. És el retorn d'aquella abraçada, que s'afegeix al sentiment col·lectiu de gratitud pel seu mestratge.

BORUMBALLES

El meu avi Vicent, que era ebenista, deia quan dues persones es barallaven sense arribar a les mans: «Això és foc de borumballes». Les borumballes, a València, són els encenalls de la nostra llengua comuna. És a dir, les deixalles rinxolades que es desprenen de la fusta quan és allisada amb el ribot o garlopa. I bé: dins del marc de qualsevol llengua (també de l'anglès, del francès o del castellà), hi ha coses que tenen més d'un nom: escombra o granera; musclo o clòtxina. Però hi ha realitats ben fondes que només en tenen un i ben comú: pare i mare, cap, boca, mans, braç, peus... Són les paraules que donen fe d'una llengua comuna (digues-li com vulguis): un lloc de trobada. I l'eina del pensament, de l'amistat i de la tendresa.

*Que les nostres picabaralles
no siguin res més
que foc de borumballes.*

Articles apareguts als mitjans

«Un professor insubornable», M. Carme Junyent, *Vilaweb*, 05/08/2017

<https://www.vilaweb.cat/noticies/un-professor-insubornable/>

«Mor Jesús Tuson, l'ecologista de les llengües», Bernat Puigtobella, *Núvol*, 06/08/2017

<https://www.nuvol.com/noticies/mor-jesus-tuson-lecologista-de-les-llengues/>

«El luxe de llegir Jesús Tuson», Jordi Badia, *El clot de les Ànimes*, 06/08/2017

<https://blocs.mesvilaweb.cat/jbadia/2017/08/06/el-luxe-de-llegir-jesus-tuson/>

«Cada llengua és un tresor», Magí Camps, *La Vanguardia*, 07/08/2017

<http://www.lavanguardia.com/cultura/letra-pequena/20170806/43374777830/tuson-linguistica-metafora.html>

«Morrió'l llingüista Jesús Tuson», Fernando de la Fuente, *Asturies.com*, 08/08/2017

<http://asturies.com/noticies/morriol-llinguista-jesus-tuson?btz18=1811081521>

«Jesús Tuson» Neus Nogué Serrano, *En altres paraules*, 09/08/2017

<http://en-altres-paraules.blogspot.com.es/2017/08/jesus-tuson.html>

«Jesús Tuson», Isabel-Clara Simó, *El Punt Avui*, 10/08/2017

http://www.elpuntavui.cat/opinio/article/-/1212433-jesus-tuson.html?utm_source=botons&utm_medium=com_epanoticies&utm_campaign=facebook

«Més que mil paraules», Agustí Mas, *Ara*, 12/08/2017

http://www.ara.cat/firmes/agusti_mas/Mes-que-mil-paraules_0_1849615219.html

«Jesús Tuson, 'in memoriam'», Toni Mollà, *Diari La Veu*, 12/08/2017

<https://www.diarilaveu.com/columnista/75808/jesus-tuson-in-#.WY6xJ5xSNJs.twitter>

«Sembrar llavors en el desert lingüístic», Manuel Lillo, *El Temps*, 14/08/2017

<https://www.elperiodic.com/2017/08/14/sembrar-llavors-en-el-desert-linguistic#.WbuwzRoovHw.twitter>

«Tres Tusons, in memoriam», David Paloma, *Núvol*, 14/08/2017

<https://www.nuvol.com/noticies/tres-tusons-in-memoriament>

«Estimem les llengües (Jesús Tuson, el professor, el mestre)», Jaume Marfany, *L'Unilateral*, 16/08/2017

<http://unilateral.cat/2017/08/16/estimem-les-llengues-jesus-tuson-el-professor-el-mestre/>

«Jesús Tuson, radicalment carismàtic», Grup d'Estudi de Llengües Amenaçades (GELA), *Vilaweb*, 20/08/2017

<https://www.vilaweb.cat/noticies/homenatge-a-jesus-tuson/>

«El defensor de les llengües», Núria Puyuelo, *El Punt Avui*, 20/08/2017

<http://www.elpuntavui.cat/cultura/article/-/1213921-el-defensor-de-les-llengueses.html>

«Professor Tuson», Pere Comellas, *Núvol*, 02/09/2017

<https://www.nuvol.com/noticies/professor-tuson/>

«Adeu a Jesús Tuson, amic de les llengües», Eva Piquer, *Catorze*, 23/10/2017

http://www.catorze.cat/noticia/7127/adeu/jesus/tuson/amic/llengues?utm_content=buffer9b18&utm_medium=social&utm_source=twitter.com&utm_campaign=buffer